

"Alle hens aan dek"

Inleiding Thomas van Slobbe / Stichting wAarde
Op conferentie 'Jeugd, natuur, gezondheid'

Beste mensen,

Het thema 'jeugd, natuur en gezondheid' is om meerdere redenen actueel:

Voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid

- Steeds minder jongeren komen in de open ruimten ('niet door weilanden naar school fietsen')
- Het bosje om in te spelen ligt inmiddels tien nieuwbouwwijken verderop
- En: er is gewoon ook minder natuur

Ook de opkomst van internet vergroot de afstand tussen veel jongeren en 'groen', (al is het maar ten gevolge van verschuiving in hun tijdsbesteding naar msn'en e.d.)

Mede door deze twee ontwikkelingen hebben veel jongeren geen flauw benul van natuur en natuurlijke processen:

- '*spinazie a la crème*' in kant en klare, vierkante blokjes aan de struiken groeit
- Als de vervreemding tot ontarding leidt: Wat mij erg heeft aangegrepen, is het feit dat onlangs een elfjarig meisje (in Japan) één van haar vriendinnetjes heeft vermoord om vervolgens stomverbaasd te constateren dat dit vriendinnetje niet meteen weer uit de dood herrees, omdat ze van computerspelletjes had geleerd dat iedereen toch meerdere levens heeft.

Als kinderen geen mogelijkheid hebben om in de natuur hun natuurlijke spontaniteit en wildheid te uiten en verkennen (door bomen klimmen, ravotten, takken breken om hutten van te maken):

- zullen ze zich geen raad weten met hun energie en is een kiem voor stress, ADHD en/of depressie, zwaarlijvigheid en vandalisme snel gelegd en is zingeving of spiritualiteit vaak ver te zoeken
 - Eén op de zeven jongeren zit in de jeugdhulp;
 - Van alle 2 miljoen kinderen van 5 tot 14 jaar in Nederland heeft naar schatting 60.000 tot 100.000 kinderen ADHD.
 - Gemiddeld is 14% van de jongens te dik en 17% van de meisjes.
 - Maar liefst 7.000 jongeren in de leeftijd van 0-18 jaar heeft in de laatste 6 maanden van 2005 een antidepressivum via de apotheek gekregen.

Natuur is geen wondermiddel, geen oplossing voor al deze problemen.

Maar inmiddels weten we wel dat betrokkenheid bij de natuur aanzienlijk bij kan dragen aan het voorkomen van veel ellende en het creëren van een iets meer ontspannen, spontane en gezonde samenleving.

Een ander punt waar dit voor geldt is integratie:

- inmiddels is ongeveer de helft van alle jongeren in grote steden van buitenlandse herkomst.
 - natuur, als groene openbare ruimte, een ideale basis biedt voor spontane ontmoetingen tussen mensen en dus voor sociale cohesie en integratie. De RMO spreekt in dit verband over 'publieke familiariteit' en stelt dat realisatie van parken en bossen waar mensen van diverse culturele achtergronden elkaar spontaan kunnen ontmoeten veel meer bij kan dragen aan integratie dan allerlei op specifieke nieuwe Nederlanders gerichte specifiek op integratie gerichte activiteiten.

Met het oog op de vervreemding, de ontarding, het feit dat een hele generatie jongeren buiten de boot dreigt te vallen, en we daardoor over 10, 20 jaar ook nog eens met een hele generatie volwassenen zitten die mogelijk geen enkele boodschap hebben aan natuurbescherming,... , tegen deze achtergrond van oprechte betrokkenheid bij al die kinderen die momenteel opgroeien zonder ooit in de natuur te komen, hebben een aantal natuurorganisaties besloten de hoofden en handen bij elkaar te steken.

De betreffende organisaties zijn: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, IVN, Veldwerk, Natuurcollege, Wildzoekers, Landschapsbeheer, Stichting wAarde.

Onze gezamenlijke doelstelling is als volgt geformuleerd:

Wij stellen ons ten doel dat alle kinderen in Nederland op redelijk korte termijn de mogelijkheid krijgen voor hun twaalfde jaar tenminste één topervaring in de natuur te hebben.

Daartoe zullen wij als natuurorganisaties, zowel gezamenlijk als zelfstandig, bijdragen leveren.

Tevens zullen wij de overheden én de Nederlandse bevolking aanspreken op hun verantwoordelijkheden in deze en op noodzakelijk te nemen maatregelen.

Deze doelstelling heeft een kwantitatief aspect ...

- o Alle jongeren onder de twaalf jaar. Dus ook in arme wijken in grote steden, met alle organisatorische en logistieke problemen vandien.

... én een kwantitatief aspect:

- o Topervaringen

Een topervaring in de natuur is een onvergetelijke ervaring, die waarde voor het leven heeft en blijft door de (meestal zintuiglijke) intensiteit. Opeens valt alles samen - je eigen innerlijke natuur en de natuur om je heen – en heb je tot in het diepst van je ziel het gevoel dat alles 'klopt'.

Een topervaring is veel meer dan een incidentele gebeurtenis; het heeft waarde voor het leven en wordt ook als zodanig erkend en herkend.

Ik kan me uit mijn eigen jeugd, bijvoorbeeld, herinneren dat ik een keer door een stier werd aangevallen. Dat heeft een diepe indruk op mij gemaakt!!!

Anderen herinneren zich eerder een prachtige zonsopgang... Of een heldere nacht met vallende sterren.

Bijna iedereen kan wel een 'topervaring' uit zijn of haar eigen jeugd herinneren.

En dat is iets wat je ieder kind zou gunnen.

Uit onderzoek blijkt dat de kans op dit soort ervaringen het grootst is onder vrij specifieke omstandigheden. Met name een verblijf van meerdere dagen in de natuur; en dan bij voorkeur ver van de bewoonde wereld, en met survivalachtige elementen is uitnodigend voor topervaringen. Ook de aanwezigheid van een "solo" of andere activiteiten die introspectie / contemplatie bevorderen dragen hiertoe bij. Dit is iets waar we de komende tijd goed naar zullen kijken.

Het gaat te ver alle afspraken en intenties van de natuurorganisaties hier helemaal uit te werken. Aan het begin van deze conferentie wil ik me daarom graag beperken tot een aantal opmerkingen:

- Er gebeurt al heel veel binnen de natuurbeweging. De meeste van jullie hier in de zaal weten dat waarschijnlijk nog veel beter dan ik. Maar in het licht van deze 'nationale uitdaging' is met een meer structurele, goed gecoördineerde en strategische aanpak veel te winnen.

Daartoe zal de komende tijd worden ingezet op:

- o Betere afstemming en werkafspraken tussen alle natuurorganisaties.
- o Overleg en samenwerking met andere relevante organisaties, waaronder in de eerste plaats jongerenorganisaties (een uitnodiging naar Nationale Jeugdgraad, bijvoorbeeld, is inmiddels de deur uit), mogelijk ook met maatschappelijke fondsen. Op termijn zullen natuurlijk ook scholen en ouders 'landsdekkend' moeten worden aangesproken.
- o Samenspraak en samenwerking met overheden.
Vorige week stond er een interview over dit initiatief in NRC Handelsblad. Herman Wijffels – als voorzitter van Natuurmonumenten – en ik gaven daarin toelichting op de nieuwe, gemeenschappelijke doelstelling, maar belangrijk was dat ook minister Veerman bij dit interview aanschoof. De minister bevestigde daarin dat hij de doelstelling van de coalitie van harte steunde en dat is natuurlijk belangrijk.

Overigens moet ik zeggen dat de minister weinig politiek/praktische consequenties hieraan leek te verbinden. Ook op politiek niveau valt er nog veel werk te verrichten. Want als natuurorganisaties, jongerenorganisaties en anderen zich inzetten zullen ook de diverse overheden een tandje bij moeten zetten. Ik weet dat daar binnen het ministerie hard aan getrokken wordt, maar de vertaalslag naar de politiek moet duidelijk nog worden gemaakt.

Daarnaast, tot slot, het volgende:

De doelgroep – jongeren onder de twaalf jaar – is een belangrijke doelgroep, maar zeker niet de enige. Ook onder jongeren tussen 12 en 18 of 21 jaar is veel te winnen. Dit is een belangrijke groep mensen. Een energieke groep. Een leeftijdsgroep waar vaak veel broeit, waar de jongeren hun plaats in de samenleving vinden en vaak met frisse, 'jonge' blik waarnemen wat er gaande is. Deze jongeren worden al te vaak als 'probleem' bestempeld terwijl wij als Stichting wAarde niet na kunnen laten er op te wijzen dat ze vaak juist een 'oplossing' zijn of kunnen zijn. Enig historisch besef is hierbij op zijn plaats: van oudsher zijn jongeren de koplopers in maatschappelijke vernieuwing en er is geen enkele reden om aan te nemen dat dat hier niet ook het geval zal zijn.

Het is van groot belang dat de natuurbeweging op een goede en actuele manier met deze groep jongeren gaat samenwerken. Hier worden momenteel door diverse organisaties gelukkig enkele goede ervaringen mee opgedaan.

Vanmiddag zal mijn collega Annick de Witt – in één van de workshops – bijvoorbeeld ingaan op een project waar ik zelf heel erg enthousiast over ben: Hangplekken Naturally Cool, waarmee in samenwerking met een groot aantal scholen en gemeenten een hele concrete invulling aan de betrokkenheid van stadsjongeren bij natuur wordt gegeven.

Het mooie van vandaag is dat we heel veel verschillende initiatieven en ervaringen met elkaar kunnen uitwisselen. Als je alles bij elkaar ziet, kunnen we met z'n allen best trots zijn. Omdat er zoveel dingen gebeuren. Toch zet alles wat wij gezamenlijk doen, vooralsnog onvoldoende zoden aan de dijk.

Momenteel is er een ongekeerde consensus over het belang van het thema. Er is, zoals dat zo mooi heet, sprake van een window of opportunity. Een raam van mogelijkheden, waarin veel kan gebeuren. Maar kenmerkend aan windows of opportunity is niet alleen dat ze veel mogelijk maken wat voorheen onmogelijk leek, maar ook dat ze na afzienbare tijd weer sluiten.

Ik zou het echt vreselijk vinden als we met ons allen tevreden gaan genieten van de aandacht voor het onderwerp, om over enkele jaren (als er weer een nieuw thema in de belangstelling komt) te moeten constateren dat niets wezenlijks bereikt hebben.

In termen van zeilsport: als er een goede wind opsteekt, moeten we daar niet vanaf de kade van gaan genieten, maar dan moeten de zeilen juist gehesen worden. Alle hens aan dek!!

Als je ziet hoezeer een hele generaties jongeren onderwijl van de natuur dreigt te vervreemden, dan is er geen enkele basis voor zelfgenoegzaamheid.

We kunnen echt niet om de constatering heen dat alles wat we doen lang niet genoeg is. En dat er echt, heel snel, iets wezenlijks zal moeten veranderen....

*Thomas van Slobbe
Stichting wAarde
2006-10-03*